

міжнародної купівлі-продажу товарів). Місцеві правила можуть вважатися або не вважатися перешкодою в залежності від обставин справи.

В деяких випадках «перешкода» назавжди унеможливить виконання контракту. В інших ситуаціях вона буде такою, що зробить неможливим виконання контракту у встановлений у ньому строк, але в принципі в подальшому сторона зможе виконати свої зобов'язання. У зв'язку із цим ст. 79 (3) КМКП закріплює правило про те, що якщо перешкода носить тимчасовий характер, вона звільнить сторону від відповідальності на час її існування.

Очевидно, що мінливістю карантинних обмежень буде спричиняти спори щодо тривалості перешкод. При цьому потрібно погодитися з думкою про те, що перешкоду слід відрізняти від події, яка її спричинила. У контексті коронавірусної ситуації це означає, що сама по собі епідеміологічна ситуація жодним чином не впливає на неможливість виконання контрактів міжнародної купівлі-продажу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 -11 March 2020. – Режим доступу: <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>.
2. UNCITRAL Digest Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods. – New York: United Nations, 2016. – 571 p.
3. CISG Advisory Council Opinion N 7 Exemption of Liability for Damages Under Article 79 of the CISG. – Режим доступу: <http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/CISG-AC-op7.html>.
4. Yaremko, V., Zahoruiko, Y., Providing Impediments Associated with Performsnce of the Contractual Obligations during the Spread of COVID-19 // Transnational Dispute Management. – ISSN 1875-4120. – June 2020. – Режим доступу: www.transnational-dispute-management.com.
5. Schramek, A., T., US: Force Majeure in the age of coronavirus. -Norton Rose Fulbright. – March 2020. – Режим доступу: nortonrosefulbright.com.

Сафончик Оксана Іванівна,

*доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ДО ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ПРАВОВИХ НАСЛІДКІВ ПРИПИНЕННЯ ШЛЮБУ ДО ОСІБ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У ПРАВОВІДНОСИНАХ, ПОДІБНИХ ДО ШЛЮБНИХ

Конституція України [1], ЦК України [3], СК України [2] містять у собі

цілий перелік норм, спрямованих на захист прав і свобод осіб, які перебувають у шлюбних правовідносинах (правовідносини подружжя), а також на регулювання відносин подібних до шлюбних (фактичні шлюбні відносини; релігійний шлюб; цивільне партнерство, тощо), на принципах взаємоповаги особистих немайнових і майнових прав, що виникають після виникнення шлюбних правовідносин. Слід урахувати, що соціально-економічні зміни, які відбулися в Україні, справили вирішальний вплив на розвиток шлюбних правовідносин [4].

Шлюбні правовідносини – це наслідок застосування норм сімейного законодавства до конкретних відносин у сфері шлюбу і сім'ї [5]. Шлюбні правовідносини є основою розвитку і становлення суспільства та регламентуються положеннями сімейного права. Однак, ураховуючи деякі зміни традиційної моделі соціальної поведінки людей в частині сімейних правовідносин та шлюбних правовідносин, які відбулись у деяких зарубіжних країнах, у тому числі в окремих країнах-членах ЄС, актуальним на сьогодні є дослідження класифікації правових наслідків, що виникають унаслідок припинення шлюбних правовідносин.

Шлюбні правовідносини, вступ у шлюб, припинення шлюбних правовідносин, створення відносин подібних до шлюбних (фактичні шлюбні відносини, релігійний шлюб, цивільне партнерство тощо), визначаються безліччю обставин політичного, ідеологічного та економічного змісту. Зростання числа припинення шлюбу, а також дедалі більше поширення так званих фактичних шлюбів, тобто перебування фізичних осіб у конкубінаті, релігійному шлюбі та у стосунках як цивільні партнери, викликає обґрунтовані побоювання у представників різних суспільних наук.

З точки зору юриспруденції достатньо актуальною є проблема забезпечення захисту прав та інтересів членів сім'ї у зв'язку з розірванням шлюбу і припиненням шлюбних правовідносин.

Традиційно представники науки сімейного права досліджують питання розірвання шлюбу в тандемі із соціальними аспектами підстав і правових наслідків розлучення. Звісно ж, що сьогодні є всі передумови і умови для зміни вектора наукових досліджень у цій площині, а саме для вивчення припинення шлюбних правовідносин як способу захисту сімейних прав громадян.

Як правило, подружжя, що прийняли рішення про розірвання шлюбу, сприймають це як суто приватне рішення, що зачіпає тільки їхні інтереси [6, С. 31–41]. Однак є всі передумови стверджувати, що припинення шлюбу взагалі та його розірвання як тільки одна з підстав припинення має не лише

приватноправову, а й публічно-правову природу.

Слід зазначити, що СК України передбачає певні заходи, спрямовані на забезпечення прав неповнолітніх дітей, батьки яких розривають шлюб [2, 5]. Однак зазначені заходи законодавець сформулював не досить коректно і не в повному обсязі, що зберігає високий ступінь теоретичного і практичного інтересу до їх дослідження.

Водночас законодавство не містить будь-яких гарантій захисту прав та інтересів інших осіб, які стали учасниками шлюбних правовідносин у зв'язку з укладенням шлюбу і, відповідно, втрачають або змінюють свій сімейно-правовий статус при припиненні шлюбу.

Сучасне законодавство традиційно виходить з можливості застосування юрисдикційної та/чи неюрисдикційної форми захисту прав громадян, у тому числі й у рамках шлюбних правовідносин. Також і застосування при розірванні шлюбу процедури медіації як форми врегулювання спорів, що виникають із сімейних правовідносин, слід розглядати як особливу форму захисту прав подружжя.

Припинення шлюбу – це припинення правовідносин між подружжям, що зумовлено певними юридичними фактами. Відповідно до ст. 104 СК України, припинення шлюбу відбувається внаслідок: смерті одного з подружжя чи оголошення його померлим; розірвання шлюбу. У ст. 107 СК України передбачено підстави розірвання шлюбу в так званому «спрощеному порядку» – в органах РАЦС за заявою одного з подружжя, якщо другий із подружжя: визнаний безвісно відсутнім; визнаний недієздатним. У цьому разі шлюб розривається незалежно від наявності між подружжям майнового спору. Шлюб вважається припиненим у день винесення відділом РАЦС відповідної постанови про розірвання шлюбу.

У сімейному законодавстві також введено поняття – «фіктивне розірвання шлюбу», тобто це таке розірвання шлюбу органом РАЦС, яке подружжя здійснили не з метою припинення шлюбних правовідносин, а з іншою метою, наприклад для одержання певної матеріальної вигоди обома чи одним із подружжя. Визнання розірвання шлюбу фіктивним відбувається в судовому порядку.

У результаті розірвання шлюбу припиняються особисті, а також майнові правовідносини, що виникли між подружжям у шлюбі. При цьому слід зазначити, що одні правовідносини припиняються одразу після розлучення, інші можуть бути збережені або за бажанням подружжя, або якщо це прямо передбачено законом.

З розірванням шлюбу подружжя втрачають і інші права, передбачені

іншими галузями права: право на одержання спадщини за законом після смерті одного з колишнього подружжя; право на пенсійне забезпечення у зв'язку з втратою подружжя на встановлених законом підставах.

Правові наслідки розірвання шлюбу слід відрізнити від правових наслідків визнання шлюбу недійсним. Недійсним визнається шлюб, укладений з порушенням умов, установлених законом, а також фіктивний шлюб. Такий шлюб не породжує правових наслідків з моменту його укладення, за винятком випадків, передбачених у законі. Розривається ж тільки дійсний шлюб. Правові відносини, що їх породжує дійсний шлюб, припиняються на майбутнє, а окремі з них продовжують існувати й після розірвання шлюбу.

Враховуючи вищезазначене, можна таким чином надати загальну класифікацію правових наслідків, що виникають у зв'язку з припиненням шлюбу:

1. Правові наслідки немайнового характеру, що виникають: між подружжям (повторний шлюб, поновлення шлюбу, зміна прізвища тощо); між подружжям і дітьми (з ким проживатимуть діти після припинення шлюбу, можлива зміна прізвища дитини, участь батьків у вихованні дитини після припинення шлюбу тощо); між подружжям, дітьми та іншими особами (участь діда, баби, прабаби, прадіда у вихованні онуків, правнуків; можливість спілкування братів, сестер, які проживають окремо, тощо).

2. Правові наслідки майнового характеру: між подружжям (розподіл майна, аліментні відносини, спадкування); між подружжям і дітьми (розподіл майна, аліментні відносини, спадкування); між подружжям, дітьми та іншими особами (розподіл майна, спадкування).

Шлюб, проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу (зокрема, перебування у фактичних шлюбних відносинах) породжує безліч наслідків правового та морального характеру, що стосуються не лише колишнього подружжя, але і їхніх дітей, інших осіб, а також майна [7, с. 13].

Надана класифікація може застосовуватися майже повністю і для інших осіб, які перебувають у фактичних шлюбних відносинах, за деяким винятком. Наприклад, у інших осіб, які перебували в шлюбних правовідносинах (наприклад, особи, які перебували у фактичних шлюбних відносинах), не будуть виникати правові наслідки немайнового характеру, такі як: право на повторний шлюб, поновлення шлюбу, зміна прізвища тощо. Тобто, для зазначених осіб у разі припинення шлюбних правовідносин не будуть виникати ті правові наслідки немайнового характеру, які за своєю сутністю притаманні лише зареєстрованому шлюбу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с.
2. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21. Ст. 135.
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 45–46. Ст. 356.
4. Жилинкова И. В. Имущественные отношения между супругами. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2004. № 1 (13). С. 43–46.
5. Цивільне право України. Загальна частина: підручник / за ред. О. В. Дзери, Н. С Кузнецової, Р. А. Майданика. – вид., переробл. і доповн. – К.: Юрінком Інтер, 2017. – с. 976.
6. Хазова О. А. Семейное право на постсоветском европейском пространстве: основные новеллы законодательства о браке и разводе. *Государство и право*. 2011. № 4. С. 31–41.
7. Сафончик О. І. Правове регулювання припинення шлюбу в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2004. 22 с.
8. Сафончик О. І. Поняття правових наслідків припинення шлюбно-сімейних правовідносин та їх класифікація. *American Society for Legal History. Law and History Review*. Issue 4 (2), November 2017. Vol. 35. Cambridge University Press, 2017. P. 1307–1314.

Сурілова Олена Олексіївна,
*доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри
міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

САНІТАРНО-ЕПІДЕМІЧНА БЕЗПЕКА НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ КОНТИНЕНТІ: ГЕНЕЗА ТА ВИКЛИКИ COVID-19

Надзвичайна ситуація в сфері охорони здоров'я населення міжнародного масштабу, пов'язана з пандемією коронавірусної інфекції *COVID-19* визнана найбільш загрозливою за останнє століття [1] та вимагає впровадження глобальних заходів реагування з далекосяжними наслідками для економіки, соціальної та політичної сфери.

До середини березня 2020 р. Європейський регіон ВООЗ став епіцентром пандемії: в Регіоні було зареєстровано понад 40% від загального числа підтверджених випадків захворювання в усьому світі [2]. Найбільш постраждалими виявилися держави – члени Європейського Союзу. Таке становище спровокувала слабкість та неузгодженість політики ЄС в сфері охорони здоров'я, коли вся відповідальність покладена на держави-члени, а ЄС наділений доповнюючою компетенцією. Проблема має транскордонний характер, тому необхідною є зміна політичних пріоритетів. На передній план